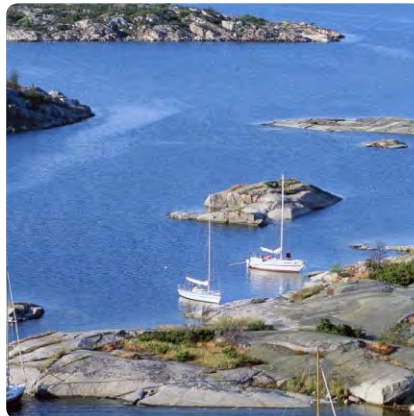

Utvidgat strandskydd

En vägledning
till underlag och beslut

HANDBOK 2010:4 • UTGÅVA 1 • OKTOBER 2010

Utvidgat strandskydd - en vägledning till underlag och beslut

Handbok 2010:4
Utgåva 1
Oktober 2010

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: CM Gruppen AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/bokhandeln

Naturvårdsverket

Tel: 08-698 10 00 Fax: 08-20 29 25

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-0167-4

ISSN 1650-2361

Handbok 2010:4 Utgåva 1

Dnr: 316-1599-10 Nf

© Naturvårdsverket 2010

Elektronisk publikation

Omslag: Bild 1 från vänster: Anders Järkendal, Bildarkivet.se.

Bild 2: Jeppe Wikström, Johnér. Bild 3: Sven Halling, Johnér

Förord

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen tagit fram denna vägledning för det utvidgade strandskyddet. Vägledningen är till för länsstyrelsernas arbete att se över det utvidgade strandskyddet. Länsstyrelsernas översyn ska leda till bättre utformade och motiverade beslut. Vägledningen är användbar oavsett om det gäller nya beslut om utvidgat strandskydd eller om det gäller översyn av de redan utvidgade strandskyddsområdena.

Strandskyddsområden får utvidgas till högst 300 meter från strandlinjen. Tidigare har detta skett om det behövs för att *tillgodose* något av strandskyddets syften. Enligt den nya formuleringen i 7 kap 14 § miljöbalken ska det ske för att *säkerställa* strandskyddets syfte. Det innebär en skärpning av kravet att få utvidga det område som omfattas av strandskydd (prop. 2008/09:119 sida 99).

Efter den 31 december 2014 gäller utökat strandskydd endast om utvidgningen har beslutats med stöd av den nya bestämmelsen, beslut enligt den äldre lydelsen upphör då att gälla.

Berätta gärna för oss hur vägledningen kan bli bättre. Mejla dina synpunkter till registrator@naturvardsverket.se. Vägledningen kan också laddas ner på www.naturvardsverket.se.

Stockholm oktober 2010
NATURVÅRDSVERKET

Eva Smith
Stf. Generaldirektör

Innehåll

FÖRORD	3
1 BAKGRUND	6
2 VÄGLEDNINGEN OCH HUR DEN KAN ANVÄNDAS	7
3 UTVIDGAT STRANDSKYDD	8
3.1 När får strandskyddet utvidgas?	8
3.1.1 Översyn av utvidgat strandskydd	9
3.1.2 Andra strandskyddsområden som kan utvidgas	10
3.2 Strandlinjen	10
3.3 Hur ska behovet av en utvidgning bedömas?	10
3.4 Storlek på det utvidgade området	11
4 ARBETSGÅNG	12
4.1 Förslag till arbetsgång	12
4.2 Samverkan/samråd	14
4.2.1 Vad säger lagen?	15
4.3 Delgivning till sakägare	16
4.3.1 Vad säger lagen	17
4.4 Kungörande	17
4.4.1 Vad säger lagen	18
4.5 Intresseprövning	18
4.5.1 Vad säger lagen	18
5 UNDERLAG	20
5.1.1 Aktualitetsbedömning	20
6 VÄRDEN	21
6.1 Bedömning av ett områdes värden för friluftslivet	21
6.1.1 Metod för bedömning av värdena i ett område för friluftslivet	22
6.2 Bedömning av ett områdes värden för växt och djurlivet	24
6.2.1 Metod för bedömning av de biologiska värdena i ett område	24
7 BESLUT	27
7.1 Checklista – vad bör finnas med i ett beslut	27
7.2 Beslutsmening med lagstöd	28
7.3 Motiv	28
7.3.1 Vad säger lagen?	29

7.4	Sammanfattande underlag	30
7.5	Hur har samrådet gått till?	30
7.6	Kartor	30
7.7	Överklagande	30
7.7.1	Vad säger lagen?	31
8	ORDNINGSFÖRESKRIFTER	32
8.1.1	Vad säger lagen?	32
9	PRÖVNING	33
10	REFERENSER	34
11	BILAGA 1 – EXEMPEL PÅ UNDERLAG	38
12	BILAGA 2 - FÖRSLAG TILL BESLUTSMALL	46

1 Bakgrund

Den 1 juli 2009 ändrades strandskyddslagen för att nå en mer enhetlig rättstillämpning. I och med förändringen av lagstiftningen vill regeringen att länsstyrelserna ser över besluten av utvidgade strandskyddsområden. I och med översynen skärps kravet för att få utvidga det område som omfattas av strandskydd (prop. 2008/09:119 sida 99). Efter den 31 december 2014 gäller utökad strandskydd endast om utvidgningen har beslutats med stöd av den nya bestämmelsen.

Strandskydd har funnits i Sverige sedan 40-talet. Då infördes bestämmelser i byggnadslagen (1947:385) om att länsstyrelsen skulle ha möjlighet att förbjuda bebyggelse utanför stads- och byggnadsplanen. Syftet var att skydda områden bland annat på grund av naturskönhet och växtlighet. Det generella strandskyddet kom 1975 och ser lika ut över hela Sverige. Det sträcker sig 100 meter ut i vattnet och 100 meter upp på land. Strandskyddet gäller vid havet, insjöar och alla vattendrag och innebär ett förbud mot att bygga på stränderna. Syftet med den tidiga lagstiftningen kring strandskydd fokuserade bara på att skydda allmänhetens tillgång till platser för friluftsliv och bad. Men i och med att naturvårdslagen ändrades 1994, tillkom ytterligare ett syfte till strandskyddet som gäller skydd för växt- och djurliv. Naturvårdslagen överfördes till miljöbalken 1999.

Sedan 1950 talet har länsstyrelser även haft möjlighet att utöka strandskyddet, för vissa utpekade områden, så att det har sträckt sig längre än 100 meter. Strandskyddsområden får utvidgas till högst 300 meter från strandlinjen om det behövs för att tillgodose något av strandskyddets syften. Av Naturvårdsverkets rapport från 2002 framgår att det finns stora områden som omfattas av utvidgat strandskydd utan att skälen för utvidgningen har varit tydliga (Naturvårdsverket 2002, rapport 5185). Syftet med den här vägledningen är att bidra till bättre utformade och motiverade beslut kring utvidgat strandskydd. Uppdraget ska redovisas den 1 oktober 2010.

2 Vägledningen och hur den kan användas

Vägledningen vänder sig i första hand till länsstyrelserna. En vägledning är ett sätt att ge stöd och riktning till hur arbetet kan utföras. Det är alltså inte ett dokument som talar om exakt hur arbetet ska genomföras. Innehållet är inte rättsligt bindande.

Naturvårdsverkets uppdrag är att ta fram en vägledning för länsstyrelsernas arbete att se över det utvidgade strandskyddet. Detta arbete ska leda till välgrundade och motiverade beslut. Vägledningen är emellertid användbar oavsett om det gäller nya beslut om utvidgat strandskydd eller om det gäller översyn av de redan utvidgade strandskyddsområdena. Det är länsstyrelserna som utför arbetet i båda fallen, på ett likartat sätt.

Tanken är att den som ska utföra arbetet och den som ska delta i arbetet från början läser vägledningen från pärm till pärm för att få en överblick över arbetet. Därefter kan läsaren under arbetets gång gå in i de kapitel i vägledningen där hon behöver stöd.

Det är viktigt att länsstyrelserna utgår från sitt eget län när arbetet att se över det utvidgade strandskyddet ska utföras. Ambitionsnivå, krav på underlag, val av metoder, hur stora områden som utvidgas med mera., det vill säga frågor som handlar om hur arbetet faktiskt genomförs är upp till varje länsstyrelse att besluta om. Grundläggande är att oavsett hur arbetet genomförs ska besluten om utvidgade strandskyddsområden ha stöd i lag och vara tillräckligt utvecklade och preciserade för att kunna användas som underlag i prövningsprocesser (se kap.7)

Arbetet med revidering och utpekande av utvidgade strandskyddsområden innefattar viktig samverkan med kommun, markägare, lokala intresseorganisationer och ibland även med angränsande länsstyrelser och andra berörda aktörer (se kap 4).

3 Utvidgat strandskydd

Den förändrade lagstiftningen kring strandskyddet trädde i kraft 1 juli 2009. I prop. 2008/09:119 s. 124 samt i miljöbalkens 7 kap 14 § tas möjligheten till att utvidga ett strandskyddsområde upp. Där står:

”Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde). Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas”.

3.1 När får strandskyddet utvidgas?

Enligt regeringens proposition ”Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden” (prop. 2008/09:119) innebär ändringen en skärpning av kravet för att få utvidga det område som omfattas av strandskydd.

En utvidgning får ske om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Syftena återfinns i 7 kap 13 § miljöbalken och lyder:

- Att trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden.
- Att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

För att säkerställa strandskyddets syften kan ett område utvidgas upp till 300 meter. Syftena är detsamma oavsett om ett område har generellt strandskydd eller utvidgat strandskydd. Beslutet ska grundas på hänsyn till berörda områdets värden samt nuvarande och förväntade behov av tillgängliga strandområden.

Enligt prop. 2008/09:119 s. 99 kan beslutet om utvidgat strandskyddsområde komma att avse:

1. Områden som omfattas av annat områdesskydd, till exempel naturreservat, och Natura 2000 områden som inte innebär samma skydd för strandområden som bestämmelserna om strandskydd,
2. Riksintresseområden enligt 3 kap. 6 § andra stycket och 4 kap. 2–8 §§, är relevanta för strandskyddet,
3. Kust- och skärgårdsområden som inte redan har förlorat i betydelse på grund av exploatering,
4. Grunda havsbottnar av betydelse för flora och fauna,
5. Välbesökta friluftsområden eller områden som har tydlig potential att bli det och som riskerar att gå förlorade utan ett nybyggnadsförbud,
6. Tätortsnära strövområden, eller

7. Ekologiskt känsliga områden som inte omfattas av annat områdesskydd

Även andra områden, än de ovanstående, kan komma att beröras av utvidgat strandskydd på platser där det är viktigt att värna kvarvarande tillgänglighet till strandområden och/eller värna växt och djurlivet. Fokus ligger på att säkerställa syftena med strandskyddet.

För att kunna besluta om utvidgat strandskydd krävs bra underlag och värdering av området (se kap.5 och 6). Dessa ska visa varför området utvidgats. Det krävs också bra motivering till utökningen (se 7.3). Motiveringen bör innehålla formuleringar, som grundar sig i det underlag och de värderingar som är framtagna och som påvisar anledningarna till att det generella strandskyddet inte räcker för att säkerställa syftet med strandskyddet. I slutändan ska beslutet vara tillräckligt utvecklat och preciserat för att kunna användas som underlag i prövningsprocesser (se kap. 7).

3.1.1 Översyn av utvidgat strandskydd

Naturvårdsverkets uppdrag är att ta fram en vägledning för översyn av det *utvidgade* strandskyddet. Det är länsstyrelserna som ska se över det utvidgade strandskyddet och fatta nya beslut om utvidgat strandskydd. Detta kan innebära att ett område som idag är utvidgat antingen

- kommer fortsätta vara utvidgat (som idag),
- att det utvidgade området minskar eller ökar
- att det utvidgade området tas bort (och får generellt strandskydd) (se. kap. 4 och 7).

Bland annat är kommunerna en viktig part under arbetets gång och kan bidra med viktig information och underlag (se. kap. 4 och 11).

Efter den 31 december 2014 gäller ett utvidgat strandskyddsområde endast om utvidgningen har beslutats med stöd av den nya bestämmelsen. Om ett nytt beslut inte tas för de utvidgade områdena, enligt den förändrade lagstiftningen, så återinförs det generella strandskyddet, det vill säga 100 meter.

Anledningarna till översynen är flera. En av anledningarna är att strandskyddslagstiftningen ändrades 1 juli 2009. En annan är att besluten ska anpassas bättre till strandskyddets syften och därför ha bättre underlag och motivering samt att det ska finnas ett tydligt och långsiktigt behov av ett utvidgat område. Enligt Naturvårdsverkets rapport framgår att det finns stora områden som omfattas av utvidgat strandskydd utan att skälen för utvidgningen är tydliga (Naturvårdsverket 2002, rapport 5185).

Vid översynen är det mycket viktigt att kommunen involveras så tidigt som möjligt. Kommunerna har värdefull information och kunskap att bidra med och en bra samverkan med kommunerna underlättar arbetet (se. 4.2).

3.1.2 Andra strandskyddsområden som kan utvidgas

Områden som idag bara har *generellt strandskydd* kan få utvidgat strandskydd enligt lagstiftningen när som helst. En utvidgning får ske om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Om det råder generellt strandskydd inom ett område kan länsstyrelsen besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter (7 kap 14 § miljöbalken). Stöd för utpekande av områden kan vara de sju punkter som finns under 3.1.

Vägledning om minskat strandskydd (mindre än 100 meter) enligt äldre lydelse 7 kap 15 § miljöbalken, samt äldre beslut om minskat, avgränsat eller upphävt strandskydd finns i ”Strandskydd - en vägledning för planering och provning” (Boverket och Naturvårdsverket 2009).

3.2 Strandlinjen

”Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde)” (7 kap 14 § miljöbalken).

I det kartmaterial som bifogas till ett beslut om utvidgat strandskydd bör det utvidgade strandskyddsområdet markeras. Använd en så stor skala som möjligt för att få en så exakt beskrivning av området som möjligt. Ibland går det inte att exakt fastställa strandskyddsgränsen med hjälp av kartor och flygbilder. I vissa fall kan kartunderlaget behöva kompletteras med aktuella mätningar på platsen, till exempel bör en mätning på platsen ske när strandlinjens läge är avgörande för ärendet.

Strandlinjens exakta läge är i de flesta fall inget problem då de flesta provningar av åtgärder inom strandskyddat område sker vid eller relativt nära strandlinjen. Det är Naturvårdsverkets erfarenhet att endast ett fåtal dispensärenden avser områden i närheten av gränsen till strandskyddat område där strandlinjens exakta läge är avgörande för en bedömning av ärendet.

3.3 Hur ska behovet av en utvidgning bedömas?

När behovet av en utvidgning av strandskyddet i ett område ska bedömas, bör man se på de krav som ställs i lagen. Det vill säga att en utvidgning behövs för att *säkerställa* något av strandskyddets syften och att det finns en tydligt och långsiktigt behov av en utvidgning av strandskyddet. Bedömningen ska göras med hänsyn till områdets värden samt till nuvarande och förväntade behov av tillgängliga områden. Det är viktigt att inte bara se på de kvantitativa aspekterna utan även göra en kvalitativ bedömning av området.

3.4 Storlek på det utvidgade området

Det som avgör hur stort område som kan omfattas av ett utvidgat strandskydd är dess värden och motiv. Motivet baseras på de framtagna värdena och underlaget. Detta oavsett om ett område är utökat längs en lång kuststräcka eller endast omfattar ett mindre område (till exempel en liten sjö). Ett beslut bör vara så väl motiverat att det håller för en rättslig prövning.

Om värdena förändras längs en sträcka (och därav motivet) bör man se över om de olika områdena ska ha flera enskilda beslut. Områdena bör, oavsett ett eller flera beslut, ha olika motiveringar. Det är möjligt att ta ett beslut om utvidgning av strandskyddet i en hel kommun eller ett större område under förutsättning att de olika områdena med utvidgat strandskydd är beskrivna och motiverade.

Ett utökat strandskydd kan vara differentierat. Utvidgningen kan omfatta bara landområden, bara vattenområden eller både och. Det kan också vara olika när det gäller antalet meter som är utvidgat. Utvidgningen av strandskydd kan vara mellan 1-200 meter, utöver det generella strandskyddet, det vill säga max 300 meter. Som gräns till det utökade området kan exempelvis vägar, järnvägar, bostadsområden eller andra tydliga avgränsande företeelser användas. En förutsättning är att det tydligt beskrivs och visas på karta vilka företeelser som avses.

4 Arbetsgång

I det här avsnittet presenteras ett förslag på arbetsgång som helt eller delvis kan användas. Det finns flera olika sätt att arbeta på. En specifik arbetsgång passar inte för alla. Förslaget är också till för att förtydliga vad som gäller enligt olika lagstiftningar, som också kopplar till själva beslutet och dess utformning (kap. 7). Det som är viktigt innan arbetet startas (oavsett översyn av befintliga utvidgningar eller nya utvidgningar) är att arbetsgången är genomtänkt och välplanerad för att få en så smidig, bra och funktionell process som möjligt. Anpassa den efter behov och ambitionsnivå.

Under arbetets gång, fram till att ett beslut fattas, är det viktigt att länsstyrelsen och kommunen samarbetar i ett tidigt skede. Hur man samarbetar är upp till varje länsstyrelse. Det är också viktigt att länsstyrelsen planerar in samråd med fastighetsägare (med flera) tidigt i processen (se 4.2).

4.1 Förslag till arbetsgång

1) Organisera, planera och förankra arbetet

- a) Ta fram en tydlig planering och organisation för hur arbetet ska genomföras.
- b) Förankra organisation och planering av arbetet hos berörda avdelningar på länsstyrelsen, kommun, lokala intresseorganisationer och andra berörda. I vissa fall behövs förankring med angränsande län och kommuner.
- c) Planera in samråd på lämpligt sätt, med fastighetsägare¹ som ska ske under arbetets gång (se 4.2). Samråd gäller inte för 2 a punkt 1.

2) Ta fram och sammanställ kunskapsunderlag

- a) Om tillräcklig kunskap redan finns, gör en aktualitetsbedömning av materialet om det behövs (se. 5.1.1) och :
 - se ut områden som i en översyn inte kommer fortsätta vara utvidgade. (Gå vidare till punkt 4 a).
 - se ut områden som vid en översyn kommer att fortsätta vara utvidgade. Prioritera i första hand områden som faller inom de sju punkterna på under 3.1. (Gå vidare till punkt 2 c eller d).

¹ Detta gäller fastighetsägare samt innehavare av särskild rätt till marken - det vill säga bland annat, samebyar, fiskerätts- och jakträttsinnehavare, arrendatorer och andra typer av nyttjanderättsinnehavare.

- se ut nya områden som kan behöva utvidgat strandskydd. Prioritera i första hand områden som faller inom de sju punkterna under 3.1. (Gå vidare till punkt 2 c eller d).
- b) Om det råder kunskapsbrist: Vad behövs det för underlag? Var finns befintligt underlag som är användbart. Gör en första bedömning utifrån de befintliga underlagen som finns redovisade i exempelvis planeringsunderlag, områdesskydd eller inventeringar (se. kap. 5 och 11) hos skogsstyrelser, kommun eller länsstyrelser.
- c) Komplettera med ytterligare kunskap om det visar sig att det befintliga underlaget är för dåligt eller behöver uppdateras.
- d) Sammanställ kunskapsunderlag
- 3) Bedöm områdets värden**
Bedöm områdets värden och upprätta textdokument som beskriver värdena i området (se. kap. 6).
- 4) Bedöm om området behöver utvidgat strandskydd för att säkerställa strandskyddets syfte.**
- a) Om **nej** - området/områden ska inte längre omfattas av utvidgat strandskydd. Informera om områdena för den egna länsstyrelsen samt berörda kommuner. Gå vidare till punkt 8 e.
- b) Om **ja** – området/områden ska fortsatt omfattas av utökat strandskydd eller ett nytt utvidgat strandskyddsområde ska beslutas . Prioritera i första hand områden som faller inom de sju punkterna under 3.1.
- 5) Förslag på områden som ska omfattas av utvidgat strandskydd**
När ovanstående punkter är genomförda kan ett eller flera förslag till nya eller redan utvidgade strandskyddsområden presenteras för den egna länsstyrelsen. I förslaget finns motiv för utvidgningen för:
- a) varje nytt område som man föreslår att utvidga,
b) områden som man föreslår behålla utvidgningen för
c) områden där utvidgningen utökas (ex från 200-300 meter)
d) områden där utvidgningen minskas (ex. 250-200 meter).
- 6) Samråd och yttranden**
- a) Inhämta synpunkter/samråd med den egna länsstyrelsen samt kommunen. I vissa fall angränsande län och kommuner kring förslagen. (se 4.2).
- b) Samråd ska ske på lämpligt sätt med fastighetsägare samt innehavare av särskild rätt till marken. De har rätt att yttra sig (se 4.2, 4.2.1 och 4.3).
- c) Samråd kan även ske med miljö- och naturvårdsorganisationer, friluftorganisationer, lokala intresseorganisationer, allmänhet, vattenmyndigheter, lantmäteriet med flera.

- d) Samråd och inhämta yttrande från Skogsstyrelsen och/eller samråd med Fiskeriverket då detta krävs (se. 4.2.1)
- e) Diskutera och bearbeta förslaget inom länsstyrelsen.
- f) Inarbete synpunkter från kommun, markägare samt den egna länsstyrelsen.

7) Förslag till slutgiltigt beslut

- a) Presentera förslaget för allmänheten och intresseföreningar/organisationer för naturskydd och friluftsliv genom kungörelse i tidning (se 4.4).
- b) Länsstyrelsen gör sedan en slutlig sammanställning av synpunkter och presenterar sedan det slutgiltiga förslaget för den egna länsstyrelsen.
- c) Samråd med kommunen om det slutgiltiga förslaget. Beakta eventuella synpunkter
- d) Intresseprövning (se 4.5)

8) Beslut och kungörelse

- a) Beslut fattas av länsstyrelsen kring förslag på strandskyddsgräns. I beslutet finns kartmaterial, text om sammanfattande underlag och värdering, beslutstexter inklusive motivering (se kap. 7).
- b) Att bifoga en samrådsredogörelse till beslutet ökar insynen och förståelsen för beslutet i slutändan men är inget krav (se 7.5).
- c) Beslut skickas till berörda kommuner samt angränsande länsstyrelser.
- d) Information om beslut till allmänheten, fastighetsägare samt innehavare av särskild rätt till marken, ideella organisationer med flera kungörs i ortstidning. (4.4). Om det är uppenbart att beslutet berör endast viss eller vissa sakägare, får beslutet delges dessa sakägare i stället för att kungöras (se. 4.4.).
- e) Vid beslut om att ta bort utvidgade strandskyddsområden eller då utvidgat strandskydd upphör 2014-12-31 bör detta kungöras i ortstidning (se 4.4).

Ett beslut om utvidgat strandskydd gäller omedelbart även om det överklagas (se 7.7.1).

4.2 Samverkan/samråd

Länsstyrelsens har ansvaret för att revidera beslut om utvidgat strandskyddsområde samt besluta om nya utvidgade strandskyddsområden. Deras roll är också att leda arbetet, ta fram underlag, samverka med kommunen och andra berörda och driva arbetet framåt.

Det är viktigt att kontakt skapas mellan kommuner och länsstyrelser i ett tidigt skede i arbetet. Hos kommunen finns en del av det befintliga material som behövs för att ta fram underlag och värdering inför ett beslut, exempelvis natur- och friluftslivsplaner i översiktsplaner, gröstrukturplaner med mera. På många kommu-

ner finns också kommunekologer och ibland friluftstrateger som kan vara till hjälp i arbetet. Kommunerna har ett lokalt perspektiv som bör tas tillvara. Länsstyrelserna står också för mycket av det befintliga underlaget. I ett tidigt skede kan man, genom att dela med sig av befintligt material, få samsyn och få en bedömning av värden utifrån kommunernas och länets perspektiv.

I de fall vattenområden sträcker sig över en länsgräns bör Länsstyrelserna samråda med angränsande län för en enhetlig bedömning av vilka områden som ska omfattas av utvidgat strandskydd. Här måste också samsyn skapas kring områden som är gränsöverskridande. Vid gränsöverskridande beslut är det viktigt att det tydliggörs i beslutet att samarbete har skett.

Det är också viktigt att samråd sker, på lämpligt sätt, med fastighetsägare samt innehavare av särskild rätt till marken (det vill säga bland annat, samebyar, fiskerätts- och jakträttsinnehavare, arrendatorer och andra typer av nyttjanderättsinnehavare) i ett tidigt skede då förslag till utvidgade strandskyddsområden tas fram. Enligt lag (se 4.2.1) har varje fastighetsägare rätt att yttra sig över förslaget som ska delges (se 4.3 och 4.3.1.) och även i ett senare skede överklaga beslutet (se 7.7).

Det är viktigt att man i den information som presenteras för fastighetsägare tydligt redovisar vilka konsekvenser som ett beslut om utvidgat strandskydd innebär. Konsekvensen för fastighetsägare vid en ny eller utökad utvidgning blir att de måste söka dispens för olika åtgärder de vill genomföra inom strandskyddsområdet. En vidare utredning av konsekvenserna behövs inte eftersom man inte kan förutse vilka åtgärder som olika fastighetsägare planerar i framtiden. Finns planer för till exempel en exploatering av området kan en konsekvensanalys av fastighetsägares rättigheter behövas.

Samråd ska också ske med Skogsstyrelsen och eller Fiskeriverket oavsett nya eller reviderade beslut, då deras sakområden berörs (se 4.2.1.)

Samråd behöver inte ske då utvidgade områden återgår till generellt strandskydd. Information om områdena bör presenteras för den egna länsstyrelsen samt berörda kommuner.

4.2.1 Vad säger lagen?

I 24 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. står:

Innan länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen fattar ett beslut enligt tredje stycket ska den förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till marken att inom viss tid yttra sig över förslaget. Tiden får inte sättas kortare än en månad. Föreläggandet ska delges. Delgivning behöver dock inte ske med sakägare som skriftligen har godkänt förslaget till beslut.

Om alla sakägare med känt hemvist har lämnat ett skriftligt godkännande, får länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen pröva ärendet utan att meddela ett föreläggande.

Beslut som avses i första stycket är:

6. beslut enligt 7 kap. 14 § miljöbalken om utvidgning av strandskyddsområdet, om beslutet är avsett att gälla längre tid än sex månader.

Enligt 25 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera:

Länsstyrelsen och kommunen skall samråda med varandra innan de fattar beslut i frågor som anges i 24 § tredje stycket.

Enligt 25 a § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken:

En myndighet eller kommun ska innan den beslutar om bildande, ändring eller upphävande av ett områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken samråda med

- 1. Skogsstyrelsen, om beslutet berör skogsmark och det inte är uppenbart att ärendet saknar betydelse för Skogsstyrelsen, och*
- 2. Fiskeriverket, om beslutet berör fiske eller vattenbruk och det inte är uppenbart att ärendet saknar betydelse för Fiskeriverket.*

Enligt 26 § i ovanstående förordning framgår vidare att:

Skogsstyrelsens yttrande ska inhämtas i ärenden som berör skogsmark.

4.3 Delgivning till sakägare

Innan länsstyrelsen fattar ett **beslut** enligt 7 kap 14 § miljöbalken om att utvidga ett strandskyddsområde ska sakägare (fastighetsägare samt innehavare av särskild rätt till marken, det vill säga bland annat, samebyar, fiskerätts- och jakträttsinnehavare, arrendatorer och andra typer av nyttjanderättsinnehavare) ha möjlighet att yttra sig kring förslaget (se 4.3.1 och 4.2). De ska ha minst en månad på sig. Länsstyrelsen måste meddela fastighetsägaren med flera om att de har möjlighet att yttra sig. Om alla sakägare i området har lämnat ett skriftligt godkännande, får länsstyrelsen pröva ärendet utan att ge sakägarna möjlighet att yttra sig.

När en obestämd krets eller ett stort antal personer ska delges får kungörelsedelgivning användas. En bedömning får ske från fall till fall om det finns skäl för kungörelsedelgivning, särskilt med beaktande av ändamålet med delgivningen (se 4.3.1). Närmare bestämmelser om delgivning finns i delgivningslagen (1970:428).

Vid beslut om att utvidga strandskyddsområden kan delgivning bli aktuell om det är uppenbart att beslutet berör endast viss eller vissa sakägare. Då får beslutet delges dessa sakägare i stället för att kungöras (se 4.4.1). I annat fall kan beslutet kungöras. Se kungörande under 4.4.

4.3.1 Vad säger lagen

I 24 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. står:

Innan länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen fattar ett beslut enligt tredje stycket ska den förelägga ägare och innehavare av särskild rätt till marken att inom viss tid yttra sig över förslaget. Tiden får inte sättas kortare än en månad. Föreläggandet ska delges. Delgivning behöver dock inte ske med sakägare som skriftligen har godkänt förslaget till beslut.

Om alla sakägare med känt hemvist har lämnat ett skriftligt godkännande, får länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen pröva ärendet utan att meddela ett föreläggande.

Beslut som avses i första stycket är:

6. beslut enligt 7 kap. 14 § miljöbalken om utvidgning av strandskyddsområdet, om beslutet är avsett att gälla längre tid än sex månader.

Av 28-31 §§ förordning (1998:1252) av områdesskydd enligt miljöbalken framgår att:

Underrättelse om beslut kan krävas till olika myndigheter exempelvis kommun, länsstyrelser.

Av 16 § delgivningslagen (1970:428) anges att:

Delgivning med en obestämd krets personer sker genom kungörelse. Kungörelse-delgivning får också användas om ett stort antal personer skall delges och det skulle innebära större kostnad och besvär än som är försvarligt med hänsyn till ändamålet med delgivningen att överbringa handlingen.

Av 17 § delgivningslagen (1970:428) anges hur en sådan kungörelsedelgivning ska ske.

4.4 Kungörande

Information angående *förslag* till områden som ska utvidgas till allmänhet, intresseföreningar/organisationer för naturskydd och friluftsliv kan ske genom kungörel-

se i ortstidning, För samråd angående förslag med fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till marken se 4.2, 4.2.1 och 4.3.

Då beslut fattats om utvidgning av strandskyddsområde ges den informationen till ovanstående berörda genom kungörelse i ortstidning. Om det är uppenbart att beslutet berör endast viss eller vissa sakägare, får beslutet delges dessa sakägare i stället för att kungöras. Beslutet ska också kungöras på det sätt som är föreskrivet för författningar i allmänhet (se 4.4.1). Närmare bestämmelser om kungörelse finns i lag om kungöranden av lagar och andra författningar (1976:633).

Då områden som idag har utvidgat strandskydd och inte längre ska omfattas av detta, eller då utvidgat strandskydd upphör 2014-12-31, bör information om detta ske genom kungörelse i ortstidning.

4.4.1 Vad säger lagen

Av 27 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken framgår att:

När beslut om utvidgning av strandskyddsområde samt beslut om ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken meddelas, eller ett redan tidigare meddelat beslut ändras eller upphävs, ska beslutet snarast möjligt kungöras på det sätt som är föreskrivet för författningar i allmänhet. Kungörelse om beslutet ska också införas i ortstidning. Sökande och sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen var införd i ortstidning. Om det är uppenbart att beslutet berör endast viss eller vissa sakägare, får beslutet delges dessa sakägare i stället för att kungöras.

Av 9 § lag (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar:

Författningar som beslutas av en länsstyrelse eller av någon annan regional eller lokal statlig myndighet som är underordnad regeringen skall kungöras i författningssamlingen för det län inom vilket myndigheten har sitt säte. Länets författningssamling ges ut genom länsstyrelsens försorg. Om utomordentliga förhållanden kräver det, kan regeringen medge att författningen kungörs på något annat sätt än i länets författningssamling.

4.5 Intresseprövning

Intresseprövning innebär att hänsyn ska tas till enskilda intressen och att en inskränkning i den enskildes rätt inte får gå längre än vad som krävs med hänsyn till vad som behövs för att syftet med skyddet ska tillfredställas.

4.5.1 Vad säger lagen

Av 25 § 7 kap (1998:808) miljöbalken framgår att:

Intresseprövning

Vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

5 Underlag

För att kunna motivera att strandskyddet ska utökas eller bibehålla sitt skydd vid en revidering inom ett område, krävs underlag. Underlaget (se. kap. 11) ligger till grund för värderingen av området (se kap.6) och motiveringen inför beslutet att utvidga strandskyddet eller att behålla det utökade strandskyddet.

I många fall kanske underlag, så som inventeringar, besöksstudier och andra undersökningar redan finns för områden. Då är det lämpligt att göra en aktualitetsbedömning av materialet. Är materialet fortfarande relevant? Stämmer fakta? Krävs kompletteringar av underlaget? I andra fall kanske underlag saknas och det är då man behöver genomföra de studier, inventeringar eller undersökningar som ger besluten om nya utvidgningsområden eller revidering av utvidgade områden bärighet.

Det finns mycket material som kan användas som underlag, exempelvis olika undersökningar, rapporter, besöksstudier, inventeringar och beslut avseende områdesskydd. Det går inte att ta upp allt som kan gälla som underlag i den här vägledningen, men exempel på underlag finns under kapitel 11.

5.1.1 Aktualitetsbedömning

I många fall finns redan material för de områden där strandskyddsbesluten ska revideras. Ibland även i nya områden som utvidgas. För att kunna bedöma om materialet är brukligt att använda bör materialets lämplighet att användas bedömas. Vad kan man tänka på vid aktualitetsbedömningen?

- Hur gammalt är materialet?
- Vad för slags material är det? Exempelvis Inventeringar
- Har området som underlaget baseras på förändrats över tid?
- Finns andra aktörer att ta hjälp av för att bedöma lämpligheten i materialet?
- Är det nödvändigt att uppdatera underlaget (exempelvis att inventera igen)?
- Ska resurser läggas på att uppdatera befintligt material?
- Ska resurserna läggas på att komplettera med nytt material?

Det är förmodligen viktigare att titta på vilket slags material man har och bedöma om det är användbart, snarare än att säga att allt gammalt material inte är användbart. Det kan finnas äldre planeringsunderlag, som fortfarande är användbart.

6 Värden

Värdet av ett område är, oavsett om det är biologiska värden eller värden för friluftslivet, en bas i beslutet om utvidgning. När man värderar ett område är det viktigt att se långsiktigt och inte bara titta på de värden som finns idag. Är området värdefullt för framtiden? På vilket sätt? Vilken utveckling är trolig? Finns det planer för området exempelvis i den kommunala översiktsplanen?

Väl beskrivna värden gör det lättare att hävda det utvidgade strandskyddsområdets betydelse vid prövningar och är en förutsättning för väl avvägda beslut. Det har också stor betydelse för att de utökade strandskyddsområdena ska respekteras och accepteras av allmänheten.

Värdebeskrivningar för friluftslivet och växt- och djurlivet ger också ett underlag för att bedöma och ange vilka åtgärder och ingrepp som skadar ett strandskyddsområde och därför inte bör tillåtas. Utförliga och tydliga värdebeskrivningar underlättar bedömningen av vad som kan påverka det utvidgade området negativt. Det är av stor betydelse att kunna hänvisa till dessa vid exempelvis dispensprövning eller upphävanden. Värden i ett strandskyddsområde ska även beaktas i den kommunala planeringen och vid prövningsprocesser.

Det är inte meningen att man ska vikta värden mot varandra eller vikta områden mot varandra vid arbetet med att se över eller planera för nya utvidgade strandskyddsområden. Utgångspunkten är att en utvidgning ska ske om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften, med stöd av de sju punkterna under kapitel 3.1.

6.1 Bedömning av ett områdes värden för friluftslivet

Det är svårt att avgöra exakt vilka specifika värden för friluftslivet som ska beaktas i en bedömning. Några värden som kan vara viktiga att titta på är variationsrikedom i landskapet, intressanta kulturmiljöer, biologiskt eller geologiskt intressanta områden, anknytning till vatten, närhet till bebyggelse med mera. Frånvaro av störningar såsom framför allt buller kan också vara en viktig förutsättning.

Värden för friluftslivet är individuella och varierar från person till person. En del tycker att ett områdes värden för friluftslivet är upplevelsen av orördhet, frånvaro av andra människor, avslappning och en känsla av ensamhet eller frihet. Andra tycker att värdena för ett friluftsområde är områden med leder, skyltar, toaletter och annan service. Spannet är brett och många och olika värden mellan dessa två ytterligheter finns.

Vid bedömningen av ett område är det bra att fokusera på områdets funktion och kvalitet. Då kan en bedömning göras om en utvidgning behövs för att säkerställa allmänhetens tillgång till strandområdet. Intressant är också att värdera området ur ett framtidsperspektiv. Det vill säga, se till förväntade behov av tillgängliga områden, vilka utvecklingsmöjligheter området har och varför det är viktigt att bevara området långsiktigt. Här är det viktigt att det omgivande landskapet i stort tas i beaktande. Hur ser den framtida utvecklingen när det gäller markanvändning och exploatering av olika slag ut i närliggande områden, men även för platser på större avstånd? Vilket besöksstryck kan man förvänta sig i ett länge tidsperspektiv? Var kan framtida naturbesökare tänkas kanaliseras?

Lokalkännedomen och lokalkunskapen är viktig när det gäller värden för friluftslivet och kommunen och lokala friluftorganisationer har värdefull kunskap att bidra med.

6.1.1 Metod för bedömning av värdena i ett område för friluftslivet

Naturvårdsverket har här tagit fram ett *förslag* som innebär att man fokuserat på tre kriterier för att lättare urskilja och sammanfatta värden i ett område.

- Funktion för friluftslivet och den allemansrättsliga tillgången
- Kvalitet för friluftslivet och den allemansrättsliga tillgången
- Utvecklingsmöjligheter och den allemansrättsliga tillgången

Därför har Naturvårdsverket tagit fram ett antal punkter som kan hjälpa att värdera vilka regionala och kommunala områden som är värdefulla för friluftslivets intressen. Punkterna kan också visa varför ett område kanske är mindre lämpat för friluftsliv. Anpassa frågor och lägg till frågor utifrån det område som ska bedömas med utgångspunkt i det tre ovanstående fokusområdena. Vad behöver man veta för att bedöma områdets värden?

Funktion

Området funktion fokuserar på nuläget, på besökaren och hur området används idag (vilka aktiviteter bedrivs) och varför.

- Var ligger området? Hur långt det är till närmsta ort? Kan man ta sig till området via kollektivtrafik? Finns det övernattingsmöjligheter i eller i anslutning till områdena som till exempel vandrarhem? Avståndet till bostad och skola är av stor betydelse inte minst för barn- och ungdomar samt äldre. Sträcker sig området över kommun- eller länsgränser?
- Vilka typer av besökare kommer till området? Hur många besökare kommer till området. Varför anser besökaren att området är värde-

fullt? Att genomföra enkätundersökning eller räkna besökare kan vara till bra hjälp för en bedömning av värdet.

- Åtkomst - det vill säga möjligheterna att nå området via gång- och cykelvägar med mera. Barriärer till exempel motorvägar och järnvägar kan utgöra svåröverkomliga hinder på vägen. Kan områden nås med reguljär färjetrafik. Barriärer är nödvändigtvis inte negativa utan kan ses ur ett tillgänglighetsperspektiv, som ger en möjlighet att ta sig till eller ut i ett område.
- Vad området kan användas till det vill säga vilka typer av friluftaktiviteter kan man ägna sig åt i området. Detta bygger i hög grad på områdets specifika kvaliteter. Exempelvis badplats, strövområde, möjligheter att klättra, åka skidor, åka pulka, rida, cykla, fritidsfiska, naturhamnar, tältplatser eller område för avslappning, svamplockning, naturobservationer och så vidare.
- Samband mellan olika friluftsområden och stråk från tätorternas bebyggelse. Hur hänger olika områden samman? Naturområden, parker och omgivande närreklamationsområden. Hur långa sträckor är det fri rörlighet vid eller i nära anslutning till strandzonen? Friluftsmarkers funktion ökar med deras storlek och om de ingår i en sammanhängande helhet. Det blir en större variation av naturtyper och arter och människor kan lättare röra sig inom området utan att stöta på hinder, till exempel stora vägar. Detta gynnar både friluftslivet och den biologiska mångfalden.

Kvalitet

Områdets kvalitet fokuserar på naturområdets fysiska egenskaper och attraktivitet.

- Vilka kvaliteter/vilken attraktivitet har området, det vill säga främst vilka specifika natur- och kulturgivna värden som finns i området men också frånvaro av buller (stillhet), närliggande exploateringar (avskildhet) med mera samt vilka anordningar som finns i området.
- Framkomlighet det vill säga möjligheter att använda området är beroende på natur och topografi. Det kan även handla om tillgänglighet för funktionshindrade personer.
- Områdets exklusivitet (unikt, storslaget, artrikedom) - det kanske inte finns något annat liknande område i exempelvis kommunen, regionen eller Sverige.
- Orördhet, oexploaterade, bullerfria områden och naturliga tillstånd kan utgöra viktiga kvaliteter för friluftslivet.

Utvecklingsmöjlighet

Utvecklingsmöjligheter fokuserar på värden som är långsiktiga och framtidsbaserade och på förväntade behov av tillgängliga områden.

- Säkerställande/skydd respektive utveckling av områden för friluftsliv. En viktig aspekt är tillgången på områden för tätortsnära friluftsliv. När det gäller möjligheterna att säkerställa områden för friluftsliv bör detta även omfatta en analys av eventuella konflikter med andra intressen (Naturvårdsverket 2006).
- Förvaltningsåtgärder som har vidtagits eller skulle kunna vidtas för att öka möjligheterna att använda området för friluftsliv
- Hur prioriterar kommunen området i grönstrukturplanen, översiktplanen, friluftsstrategin?
- Hur ser framtiden för området ut? Vision.
- Kan man med rätt form av förvaltning och skötsel öka områdets värden över tid?

När värderingen av ett område är gjort sammanställs värdena. En bedömning görs utifrån det sammanställda underlaget. Följande fråga måste därefter ställas och tas ställning till: Kan strandskyddets syfte säkerställas utan att strandskyddet utökas eller bör strandskyddet utökas för att säkerställa värdena med avseende på allmänhetens tillgång till strandområden? Motivera svaret för att gå vidare till ett beslut om utvidgat strandskydd.

6.2 Bedömning av ett områdes värden för växt och djurlivet

Det är svårt att avgöra exakt vilka specifika värden för växt och djurlivet som ska beaktas i en bedömning. Värden för växt och djurlivet kan vara många. De kan variera över landet, så att ett värde kan vara mer eller mindre intressant beroende på läget i landet. Bedömningen av ett värde bör ske utifrån ett regionalt och lokalt perspektiv, men även i ett nationellt perspektiv, om det finns ett nationellt värde. Vid bedömningen av ett område bör man fokusera på områdets funktion och kvalitet och bedöma om en utvidgning behövs för att säkerställa dessa med avseende på växt och djurlivet. Intressant är också att värdera området ur ett framtidsperspektiv. Det vill säga, vilka utvecklingsmöjligheter området har och varför det är viktigt att bevara området långsiktigt.

Lokalkännedom och lokalkunskap är viktig när det gäller värden för växt- och djurlivet och kommunen och lokala föreningar och organisationer besitter stora delar av den kunskapen.

6.2.1 Metod för bedömning av de biologiska värdena i ett område

Naturvårdsverket har här tagit fram ett *förslag* som innebär att man fokuserat på tre kriterier för att lättare urskilja och sammanfatta värden i ett område.

Naturvårdsverket har fokuserat på tre områden:

- Ekologisk och landskapsekologisk funktion
- Kvalitet för växt och djurlivet
- Utvecklingsmöjligheter

Därifrån har Naturvårdsverket tagit fram ett antal punkter som kan hjälpa att värdera vilka regionala och kommunala områden som är värdefulla för växt och djurlivet.

Nedan finns några punkter beskrivna där stora värden för växt och djurlivet kan finnas.

Funktion

(Hur och varför används området för växt- och djurlivet?)

- Områden som är viktiga som näringsområden, födosöksområden, reproduktionsområden, spridningskorridorer, lekområden eller uppväxtområden och därmed betydelsefulla som en del i en arts livscykel. Exempelvis grunda vikar, grunda ler- och sandbottnar som blotas vid lågvatten, rev/biogena rev, estuarier² och laguner eller tätortsnära natur.
- Strandängar och sjöstränder hyser en mångfald av insekter och kärlväxter och har stor betydelse som häcknings- och rastplats för olika våtmarksfåglar, rastplatser för flyttfåglar och häckningsplatser för störningskänsliga fågelarter.
- Värdefulla vattenmiljöer som uppfyller något eller flera av de traditionella naturvärdeskriterierna som till exempel naturlighet, representativitet, raritet, mångformighet eller artrikedom (Naturvårdsverket 2003 och Naturvårdsverket 2007, rapport 5739)

Kvalitet

(Ovanliga/sällsynta miljöer, unika arter, mångfald, värdefulla miljöer ur olika synvinklar med mera)

- Områden som har stor rikedom på växt eller djurarter eller individer. De kan omfatta både naturliga eller kraftigt kulturpåverkade miljöer.
- Vattenfall, forsar, månggreniga flodlopp, nipor, raviner och oreglerade vattendrag. Kvarvarande forsar och vattenfall i för övrigt reglerade vatten utgör viktiga restbiotoper. Den höga luftfuktigheten möjliggör en rik tillgång på fuktighetskrävande arter som mossor och ormbunkar.

² Ett estuarium är ett vattenområde delvis omgivet av land, där sötvatten gradvis blandas upp med saltvatten till bräckt vatten, så att det bildas en salinitetsgradient: varierande grad av bräckt vatten

- Strandängar, våtmarker, vassbälten och sumpskogar har i sig höga skyddsvärden som kan sträcka sig långt innanför strandlinjen.
- Trösklade havsvikar³, laguner, estuarier⁴ och kustmynnande vattendrag. Dessa har ofta hög vattentemperatur på våren och utgör viktiga lekområden för fiskarter. Muddringar utgör ofta ett hot mot värdena.
- Områden som utgörs av hotade eller sällsynta biotoper eller livsnödvändiga habitat för hotade eller annars särskilt känsliga arter.
- Opåverkade naturområden kan ha stora värden exempelvis vattendrag med forssträckor, sel, flätade fåror, översvämningsstränder, sjöar med stor strandlängd och djupvariation, orörda grundområden med till exempel ålgräs eller kransalgsängar.
- Områden uppräknade i bilaga 1 till rapport 5262 (Naturvårdsverket 2002)

Utvecklingsmöjlighet

- Områden som har stor potential att utveckla viktiga ekologiska funktioner eller höga biologiska kvaliteter
- Kan värdena i området öka över tid, med rätt form av förvaltning.

Bedömningen av ett värde måste ske utifrån ett läns eller kommuns perspektiv, ibland även ur ett nationellt perspektiv.

När värderingen av ett område är gjort sammanställs värdena. En bedömning görs utifrån det sammanställda underlaget. Följande frågan måste därefter ställas och tas ställning till: Kan strandskyddets syfte säkerställas utan att strandskyddet utökas eller bör strandskyddet utökas för att säkerställa syftet när det gäller växt och djurlivet? Motivera svaret för att gå vidare till ett beslut om utvidgat strandskydd.

³ Helt eller delvis avsnörda havsvikar, med en grund tröskel mot öppet vatten.

⁴ Se fotnot 2

7 Beslut

Beslutet om att utvidga nya strandskyddsområden eller beslut vid revidering av befintligt utvidgade områden bygger på underlaget (se. kap. 5 och 11), samt ett områdes samlade värden (se. kap. 6). Utifrån dessa underlag kan ett välgrundat motiv (se 7.3) till beslut tas fram som visar varför en utvidgning behövs för att säkerställa strandskyddets syften. Även redovisning av kartor, som tagits fram under arbetets gång, är viktiga för beslutet.

Ett beslut ska också vara taget utifrån intresseprövning (se 4.5). Det innebär att det måste vara skäligt att utvidga området eller bibehålla utvidgningen vid revidering och beslutet ska också vara väl motiverat. Detta gör att motivet till utvidgningen får ännu större vikt i ett beslut. Ett beslut ska fungera rättssäkert och vara hållbart vid exempelvis en dispensprövning. Det är olämpligt att ta ett generellt beslut om utvidgning av områden i en hel kommun eller ett helt län, det vill säga man bör inte ta ett beslut med innebörden att alla sjöar inom en kommun omfattas av utvidgat strandskydd, utan att de olika strandområdenas värden är beskrivna och motiverade.

När beslutet utformas, tänk på vem beslutet är till för och vem som kommer att läsa det. Besluten bör utformas så att språket är lättförståeligt och tydligt (Ds 2009:38, Ds 2006:10, Språkrådet, Regeringskansliet 2004). Det går att klarspråkstesta ett beslut (Klarspråkstest). Ett förslag till beslutsmall finns i kapitel 12.

Utformningen av beslutet kan komma att skilja sig åt mellan länen. Enhetligheten ligger i att alla län arbetar för att skapa väl grundade, motiverade och juridiskt starka beslut vid utvidgning av ett strandskyddsområden.

Ett beslut om utvidgat strandskydd gäller omedelbart även om det överklagas (se 7.7.1).

7.1 Checklista – vad bör finnas med i ett beslut

Checklistans huvudrubriker är kopplade till gällande lagstiftning för att skapa en förståelse för vad som ska genomföras eller finnas med i ett beslut. Ett beslut bör alltså innehålla den information som man *ska* ha enligt lagstiftning samt den information som är värdefull för att beslutet tydliggörs och därigenom sammantaget håller i ett prövningsförfarande.

Innehåll i ett beslut:

- Beslutsmening med lagstöd (7.2)
- Motiv (se 7.3)

- Sammanfattning underlag/bakgrund till beslut (hotbild, värden för området, framtidsutsikter med mera, se 7.4)
- Samrådsredogörelse (7.5)
- Kartmaterial – utpekade områden (se 7.6)
- Hur man överklagar (se 7.7)

I samband med beslut om utvidgat strandskydd kan länsstyrelsen ta ett beslut om nya ordningsföreskrifter (se kap 8). Om ett sådant beslut fattas måste konsekvenserna för markägaren ses över.

7.2 Beslutsmening med lagstöd

Ett beslut bör ha en beslutsmening som innefattar den lag som beslutet stödjer sig på. Här kan också kort information om området finnas, storlek på området, kartor med mera (se kap 12).

7.3 Motiv

Motiv ska finnas och bygga på området som utvidgas. Det vill säga att ett område kan inte vara större än vad ett motiv håller för (se 3.4). Beslutets motiv tas fram med hänsyn till berörda områdets värden samt nuvarande och förväntade behov av tillgängliga strandområden (prop. 2008/09:119).

Motivet för ett beslut baseras på det sammanställda underlaget och värdebedömningen. Motivet är grunden till varför ett område har fått utökat strandskydd. Det kan finnas många olika motiv till att ett område bör ha utökat strandskydd. De kan vara sprungna ur:

- Områdets värden för friluftslivet. Exempelvis:
 - Friluftsområden runt tätorter, strandnära, oexploaterade områden som är viktiga ur friluftslivssynpunkt, välbesökta friluftsområden med stor värden till exempelvis särskilda värden för friluftslivet eller intressanta kulturvärden.
- De biologiska värdena. Exempelvis:
 - Orörda områden vid sjöar, grunda vikar runt kusten, områden med betydelsefulla biologiska värden på land eller i vatten och funktioner med flera ekologiskt känsliga områden.
- Både värden för friluftsliv och biologiska värden. Exempelvis:
 - Områden kring attraktiva sjöar, vattendrag och områden längs kusten med intressant växt- och djurliv, större opåverkade områden utan påverkan av närliggande bebyggelse.

- Nuvarande och förväntade behov av tillgängliga strandområden. Exempelvis:
 - Friluftsområden som är potentiellt viktiga, men som behöver utvecklas, utvidgas och skyddas från exploatering,
- Hotbilden för ett område. Exempelvis:
 - Områden med hårt bebyggelsetryck, attraktiva oexploaterade områden som, värdefulla områden som på långsiktigt är hotade av exempelvis exploatering. Strandskyddets syften är långsiktigt och att det kan vara svårt att enbart använda hotbild som motiv, eftersom det kan vara svårt att bedöma hotbilden på lång sikt. Värdefulla områden bör därför skyddas även om hotbild saknas på kort sikt.

Det är omöjligt att specificera och ta upp alla motiv som finns, eftersom det bygger på varje områdes unika underlag. Därför poängteras att motivet ska vara utformat så att det håller i en rättslig prövning.

7.3.1 Vad säger lagen?

Förvaltningslag (1986:223)

Motivering av beslut

20 § Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende skall innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får dock utelämnas helt eller delvis

- 1. om beslutet inte går någon part emot eller om det av någon annan anledning är uppenbart obehövt att upplysa om skälen,*
- 2. om beslutet rör tjänstetillsättning, antagning för frivillig utbildning, betygssättning, tilldelning av forskningsbidrag eller något jämförbart,*
- 3. om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller något jämförbart förhållande,*
- 4. om ärendet är så brådskande att det inte finns tid att utforma skälen, eller*
- 5. om ärendet gäller meddelande av föreskrifter som avses i 8 kap. regeringsformen och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande.*

Har skälen utelämnats, bör myndigheten på begäran av den som är part om möjligt upplysa honom om dem i efterhand.

7.4 Sammanfattande underlag

Här ska de viktigaste faktorerna för att utvidga, minska, utöka eller bibehålla strandskyddsområdet framgå. Från det sammanställda och sammanfattade underlaget ska värdena i området tydligt framgå.

En eventuell hotbild ska klargöras. Det kan innebära att det redan finns en hotbild som innebär att området på något sätt påverkas negativt och kan leda till att syftena för strandskyddet äventyras. Underlaget ska också inkludera eventuella framtida hotbilder.

Även andra uppgifter som är värdefulla att belysa för att motivering och beslut ska vara tydliga och välgrundade ska framgå i sammanfattningen.

Framtidsutsikter kan också vara lämpligt att ha med i ett sammanfattande underlag. Strandskyddet ska vara långsiktigt, det vill säga att det inte bara är värden idag som spelar in utan även värden för framtiden. Det kan vara viktigt att belysa områdets potential för framtiden.

7.5 Hur har samrådet gått till?

Vid beslut om nya utvidgade strandskyddsområden eller vid utökning av befintligt utvidgade områden kan det vara lämpligt att kort redovisa hur samrådet gått till. Här kan exempelvis redovisas hur samrådet genomfördes, vilken målgrupp som man hade samråd med, viktiga synpunkter som inkommit, synpunkter man beaktat med mera.

7.6 Kartor

I kartmaterialet som är bifogat beslutet ska tydligt framgå vilka områden som är utpekade och hur stor utökningen är angivet i antal meter eller genom att en begränsningslinje är tydligt markerad. Kartunderlaget ska vara så tydligt att det på ett bra sätt kan fungera som underlag för provningar etc. inom det aktuella området. I bilaga till kartmaterialet kan även ingå i text namngivna sjöar och vattendrag som fått utökat strandskydd. Kartnamnen bör överensstämma med hur Lantmäteriet skriver (nomenklatur). Se även 3.4.

7.7 Överklagande

Besluten om utvidgning kan överklagas. Lagmässigt är det viktigt att besluten är tagna utifrån intresseprovning (se 4.5). Det innebär att det måste vara skäligt att utvidga området och beslutet måste vara väl motiverat för att hålla i en överklag-

ningsprocess. De som kan överklaga ett beslut om utvidgning är de som direkt berörs av beslutet, det vill säga fastighetsägare och rättighetsägare med mark inom det område som ska skyddas, samt kommunen. Miljö- och friluftsförbund har inte rätt att överklaga beslut att skydda områden enligt 7 kap 14 § miljöbalken. De får däremot överklaga domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens samt i frågor om upphävande av skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken (16 kap 13-14 §§ miljöbalken).
Ett överklagande av länsstyrelsens beslut om att utvidga ett strandskyddsområde skickas till regeringen.

7.7.1 Vad säger lagen?

I 7 kap 14 § miljöbalken står:

” Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde). Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet ska gälla omedelbart även om det överklagas”.

I 16 kap 12 § miljöbalken står:

”Överklagbara domar eller beslut får överklagas av

- 1. den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot,...*
- 4. den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga”.*

I 18 kap. 1 § miljöbalken står att:

Regeringen prövar efter överklagande

- 1. beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av nationalparker, naturreservat, kulturresevat, naturminnen, strandskyddsområden, miljöskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning.*

8 Ordningsföreskrifter

Länsstyrelsen kan besluta om ordningsföreskrifter inom ett strandskyddsområde, oavsett om det är utvidgat eller vid generellt strandskydd. Om länsstyrelsen beslutar om ordningsföreskrifter kan dessa finnas med som en bilaga i beslutet om att utvidga strandskyddsområdet eller bara som en hänvisning till var dessa ordningsföreskrifter går att finna.

Det finns möjligheter att, med hjälp av föreskrifter, inskränka allemansrätten. Det framgår av 7 kap 30 § miljöbalken. Men man ska inte göra större ingripanden än det som är motiverat för att tillgodose syftet med strandskyddet. Föreskrifterna kan till exempel förbjuda allmänheten att beträda vissa känsliga områden eller störa vissa känsliga djur, tälta eller ställa upp husvagn (utom på vissa angivna platser), göra upp eld, plocka eller gräva upp blommor och andra växter, ta frö eller frukt av visst slag, samla in insekter, åka med motorbåt eller vattenskidor, ankra med båt eller lägga upp båt på land, lägga ut bojar, rida, cykla, gå till fots i skidspår, sätta ut orienteringskontroller och ha hund okopplad. Passage till fots, med cykel eller båt eller ridning kan inskränkas till vissa leder.

Beträffande båttrafik har länsstyrelsen möjlighet att enligt 2 kap. 2 § sjötrafikförordningen (1986:300) föreskriva om begränsningar och förbud, om föreskriften behövs från miljösynpunkt. Föreskrifterna kan rikta sig även till markägaren och andra med särskild rätt till fastigheten, till exempel arrendatorer.

8.1.1 Vad säger lagen?

I skyddade områden finns möjlighet att besluta om ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken.

Där står: Föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. I de fall kommunen beslutar om skydd av ett område får den meddela sådana föreskrifter. Föreskrifterna skall gälla omedelbart, även om de överklagas.

Av 31 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken framgår att:

Till markägaren skall sändas beslut om föreskrifter för områden.

9 Prövning

Dispensprövningar inom områden där utvidgat strandskydd råder har tidigare skett utan att någon särskild hänsyn tagits till motiven för beslutet om att utvidga strandskyddet. Prövningen har i dessa fall inte varit annorlunda än prövningen inom områden där endast generellt strandskydd råder. Att söka dispens inom utvidgade strandskyddsområden är fortfarande möjligt. Det är samma krav som gäller för dispens inom det generella strandskyddet som inom utökade områden. Detta gäller även för upphävande av strandskyddet inom detaljplaner inom ett utvidgat strandskyddsområde.

Skillnaden mellan ett generellt strandskyddsområde och ett utökat strandskyddsområde är att det utökade området har utökats för att *säkerställa* något av strandskyddets syften. Inom ett utökat strandskyddsområde finns dokumenterade värden. Det finns också motiv till att utöka området. Området är viktigt för att syftet med strandskyddet ska vara långsiktigt. Inom ett generellt strandskyddsområde saknas i allmänhet en dokumentation av värden.

Prövningen i dispensärenden inom utvidgat strandområde sker på samma sätt som inom områden med generellt strandskydd. Som underlag kan de motiv och värden som ligger till grund för beslut om utvidgat strandskydd användas. Det ändrade ordvalet i syftet, från tillgodose till säkerställa, tyder på en skärpning av synen på att utvidga ett strandskyddsområde. Utvidgningen i sig innebär att området är uttalat viktigt (värden är beskrivna) ur strandskyddssynpunkt och det är utvidgat för att säkerställa något av strandskyddets syften. Det bör tas med i beaktandet i en prövningsprocess.

10 Referenser

Boverket och Naturvårdsverket (2009). ”Strandskydd –en vägledning för planering och prövning”. Stockholm. Handbok 2009:4. ISBN 978-91-620-0162-9

Ds 2009:38 Myndigheternas skrivregler. Statsrådsberedningen.

Ds 2006:10 Klarspråk lönar sig – Klarspråksarbete i kommuner, landsting och statliga myndigheter. Justitiedepartementet.

Erik Sjödin (2010). Ny metod att jämföra stränders naturvärde. Biodiverse, Årgång 15, nr 1, 2010, s. 28-29.

Klarspråkstest. Språkrådet. Hämtat den 9 september 2010 på [www:
http://www.sprakradet.se/testet/](http://www.sprakradet.se/testet/).

Ingemar Ahlström (2005). Räkna friluftslivet -en vägledning i användningen av elektronisk radoräknare Radio Beam. Naturvårdsverket, Stockholm. ISBN 91-620-8211-6.

Ingemar Ahlström (2007). Räkna friluftslivet 2 – en vägledning i användningen av IR-räknare och tramräknare. Naturvårdsverket, Stockholm. ISBN 91-620-8276-0.

Länsstyrelsen i Jönköpings län (2000). ”Biotopkartering - sjöstränder. Metodik för kartering av biotoper i och i anslutning till sjöstränder”. Rapport 2000:24

Meddelande 2004:24. Länsstyrelsen i Jönköpings län. System aqua 2004 del 1 - Hierarkisk modell för karakterisering av sjöar och vattendrag.

Meddelande 2005:45. Länsstyrelsen i Jönköpings län. Strandnära boende - Metod för nyansering av strändernas skyddsvärden.

Naturvårdsverket (1990). ”Riksintressen för naturvård och friluftsliv i kommunal översiktsplanering”. Stockholm. Rapport 3782. ISBN 91-620-3782-X.

Naturvårdsverkets (1992). ”Områden av riksintresse för naturvård & friluftsliv : beskrivningar”. Stockholm. Rapport 4037. ISBN. ISBN 91-620-4037-5.

Naturvårdsverket (2000). ”Kust- och skärgårdsområden i Sverige : bevarandestrategi”. Stockholm. Rapport 5116. ISBN:91-620-5116-4.

Naturvårdsverket (2001). ”System Aqua”. Stockholm. Rapport 5157. ISBN 91-620-5157-1.

Naturvårdsverket (2002). ”Biotopskydd för vattenanknutna biotoper – Redovisning av ett regeringsuppdrag”. Stockholm. Rapport 5262. ISBN 91-620-5262-4.

Naturvårdsverket (2002). Kartläggning m.m. av strandskyddsbestämmelserna. Stockholm. Rapport 5185. ISBN 91-620-5185-7.

Naturvårdsverket,(2003). ”Bevarande av värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag – Vägledning”. Stockholm. Rapport 5330. ISBN 91-620-5330-2.

Naturvårdsverkets (2005). ”Planering och förvaltning för friluftsliv – en forskningsöversikt”. Stockholm. Rapport 5468. ISBN 91-620-5468-6.

Naturvårdsverket (2005). ”Riksintresse för naturvård och friluftsliv - Handbok med allmänna råd för tillämpningen av 3 kap. 6 §, andra stycket, Miljöbalken”. Stockholm. Rapport 2005:5. ISBN 91-620-0140-X.

Naturvårdsverket (2006). ”Regionala och kommunala friluftsplåner : inledande metodstudie i Uppsala län”. Stockholm. Rapport 5612. ISBN91-620-5612-3.

Naturvårdsverket (2007). ”Besökarundersökningar i naturområden : en vägledning baserad på erfarenheter från de nordiska och baltiska länderna”. Stockholm. Rapport 2007:601. ISBN 91-620-1263-2.

Naturvårdsverket (2007). ”Vägledning och– Skydd av marina miljöer med höga naturvärden”. Rapport 5739. ISBN 91-620-5739-1.

Naturvårdsverket (2009). ”Våtmarksinventeringen– resultat från 25 årsinventeringar Nationell slutrapport för våtmarksinventeringen (VMI) i Sverige”. Stockholm. Rapport 5925. ISBN 978-91-620-5925-5.pdf.

Naturvårdsverket (2010)., ”N2000-modellen för utpekande, inventering, värdering. Arbetssätt för biologisk mångfald och andra värden”. Stockholm. Rapport 6342.. ISBN 978-91-620-6342-9.

Proposition 2008/09:119 Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden.

Regeringskansliet (2004). ”Svarta listan – ord och fraser som kan ersättas i författningsspråk”. SB PM 2004:1.

Region och trafikplanekontoret i Stockholm. PM 5 2005. Verktyg för vattenplanering – Översyn av metoder för kartläggning av kustvatten och stränder samt beslutstöd för vattenvård.

Regionplane- och trafikkontoret, Landstinget (2009). ”Upplevelsevärden i ABC stråket – en studie av gröna och blå världens attraktivitet”. Rapport 7:2007. ISBN 978-91-976060-6-6.

Språkrådet – institutet för språk och folkminnen. Hämtat: 7 juli 2010 på [www:
http://www.sprakradet.se/klarsprak](http://www.sprakradet.se/klarsprak).

Stockholm Regionplane- och trafikkontoret (2001). Upplevelsevärden - Sociala kvaliteter i den regionala grönstrukturen. Rapport 4.

Stockholms regionplane- och trafikkontor (2004). ”Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar”. Rapport 1:2004.

Lagar

Lagarna hittar du bland annat på www.notisum.se

Byggnadslagen (1947:385) (Upphävd)

Delgivningslagen (1970:428).

Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Lag (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar

Miljöbalk (1998:808)

Sjötrafikförordningen (1986:300)

Lag om kungörande av lagar och andra författningar (1976:633)

Webbsidor

Artdatabanken. Rödlistan: <http://www.artdata.slu.se/rodlista/default.asp>.

Arportalen: <http://www.artportalen.se/>

Fornminnesregistret:

<http://www.raa.se/cms/extern/informationstorg/fornminnesinformation/fornminnesregistret.html>.

GIS-information om nyckelbiotoper:

<http://www.svo.se/episerver4/templates/skogensparlor.aspx>

GIS-information om sumpskogsområden:

<http://www.svo.se/episerver4/templates/skogensparlor.aspx>

Miljöportalen: <http://gpt.vic-metria.nu/GeoPortal/>

Skyddsvärda statliga skogar: <http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Skydd-och-skotsel-av-vardefull-natur/Skog/Skyddsvarda-statliga-skogar/>

SMHI: <http://www.smhi.se/klimatdata/oceanografi/Marin-fysik-kemi-och-biologi/hamta-marinbiologiska-data-1.8602>

SNUS: (Skyddsvärda statliga naturskogor och urskogsartade skogar)
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Skydd-och-skotsel-av-vardefull-natur/Skog/Skyddsvarda-statliga-skogar/>

Värdefulla sjöar och vatten:
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Skydd-och-skotsel-av-vardefull-natur/Sjoar-och-vattendrag--insatser-for-skydd-och-skotsel/Skydd-av-sjoar-och-vattendrag/Kartor-och-databaser/>

Ängs och betesmarksinventering Databas:
<http://www.sjv.se/etjanster/etjanster/tuva.4.2b43ae8f11f6479737780001120.html>

11 Bilaga 1 – Exempel på underlag

Värden för friluftslivet

Riksintresse friluftsliv

Ett bra underlag för det utvidgade strandskyddet är att ett område är utpekade som riksintresseområde för friluftsliv.

I 4 kap miljöbalken anges ett antal geografiskt avgränsade områden som riksintresse direkt i lagtexten. Dessa områden är i sin helhet av riksintresse på grund av sina natur-, kulturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Även turismens intressen ska beaktas. För dessa områden gäller särskilda bestämmelser som går ut på att skydda områdena mot exploateringsföretag. Områden som är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken har ett stort fokus på helhetsvärdet.

Områden som är utpekade som riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap 6 § miljöbalken ska skyddas så långt det är möjligt mot åtgärder som kan skada naturmiljön påtagligt. Dessa områden är viktiga ur allmän synpunkt, vilket innebär att grönområden i tätorter och i närheten av tätorter särskilt ska beaktas.

Information:

I Naturvårdsverkets rapport 4037 (Naturvårdsverkets 1992) finns områden för riksintressen beskrivna. Handboken Riksintresse för naturvård och friluftsliv (Naturvårdsverket 2005) går att ladda ner på Naturvårdsverkets hemsida. I Naturvårdsverkets rapport 3782 Riksintressen för naturvård och friluftsliv i kommunal översiktsplanering finns vägledning kring detta (Naturvårdsverket 1990).

Den kommunala översiktsplanen

I den kommunala översiktsplanen finns översiktlig information om

Den kommunala översiktsplanen är ett bra underlag och komplement till att bedöma ett områdes värde för friluftslivet. En friluftslivsplan ska ge samlad kunskap om områden med stora friluftsvärden i kommunen och bör översiktligt beskriva behov av åtgärder för skötsel och säkerställande samt eventuella utvecklingsbehov. Friluftslivsplanerna ger också en bild av hur kommunen vill arbeta med friluftsliv i olika områden.

Information:

Naturvårdsverkets rapporter Planering och förvaltning för friluftsliv – en forskningsöversikt rapport 5468 (Naturvårdsverkets 2005) samt Regionala och kommunala friluftslivsplaner rapport 5612 (Naturvårdsverket 2006) kan vara ett bra underlag.

Grönstrukturplaner

Grönstrukturplaner är också ett bra underlag för att bedöma om ett områdes värden inom ett strandskyddsområde är så värdefulla att en utökning av strandskyddet bör ske. En grönstrukturplan ska fungera som underlag för utveckling av de gröna värdena i stadsbygden både i fysisk planering och i utvecklingen av stadens parker och naturområden. Här är det tätortsnära natur som är i fokus.

Besöksströmmar/tryck

Besökarräkningar är användbara som underlag för att presentera friluftslivets värden. Här kommer synpunkter från de som använder sig av området fram. Hur rör sig människor i området? Hur används det till exempel, för dagliga promenader med hunden eller för svampplockning? Vem besöker området lokalbefolkning, internationellt besök? Antal besökare? Nutida och framtida utsikter?

Information:

I Naturvårdsverkets vägledning ”Besökarundersökningar i naturområden : en vägledning baserad på erfarenheter från de nordiska och baltiska länderna” finns mycket information kring besökarräkning (Naturvårdsverket 2007). Bra hjälp och information finns också i ”Räkna friluftslivet 1 och 2” (Ingemar Ahlström 2005 och 2007).

Inventering/övervakning

Information:

Övervakning av biologisk mångfald och friluftsliv i tätorter – en metodstudie (Naturvårdsverket, 2009, rapport 5974)

Biologiska värden

Mycket underlag som kan behövas för att motivera och besluta om utvidgat strandskydd kanske redan finns eller till viss del behöver kompletteras eller uppdateras. Det kan handla om allt från tidigare inventeringar till olika former av skydd.

Riksintresse naturvård

Ett bra underlag för det utvidgade strandskyddet är att ett område är utpekad som riksintresseområde för naturvård.

I 4 kap miljöbalken anges ett antal geografiskt avgränsade områden som riksintresse direkt i lagtexten. Dessa områden är i sin helhet av riksintresse på grund av de natur- och kulturvärden för friluftslivet som finns där. Även turismens intressen ska beaktas. För dessa områden gäller särskilda bestämmelser som går ut på att skydda områdena mot exploateringsföretag. Områden som är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken har ett stort fokus på helhetsvärdet. (Naturvårdsverket 2005).

Områden som är utpekade som riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § andra stycket miljöbalken ska skyddas så långt det är möjligt mot åtgärder som kan skada naturmiljön påtagligt. Dessa områden är viktiga ur allmän synpunkt, vilket innebär att grönområden i tätorter och i närheten av tätorter särskilt ska beaktas, miljöbalken 3 kap 6 § första stycket.

Information:

I Naturvårdsverkets rapport 4037 finns områden för riksintressen beskrivna (Naturvårdsverkets 1992). Handboken Riksintresse för naturvård och friluftsliv (Naturvårdsverket 2005) går att ladda ner på Naturvårdsverkets hemsida. I Naturvårdsverkets rapport Riksintressen för naturvård och friluftsliv i kommunal översiktsplanering) finns vägledning kring detta (Naturvårdsverket 1990).

Den kommunala översiktsplanen

Den kommunala översiktsplanen är ett bra underlag och komplement till att bedöma ett områdes värde

Naturvårdsprogram

Naturvårdsprogrammet är ett kommunalt styrdokument vad gäller frågor som rör naturvärden och friluftsliv. De i naturvårdsprogrammet angivna inriktningarna ska vara vägledande för kommunens fortsatta agerande i frågor som berör naturvärden.

Värdefulla vatten

Värdefulla vatten ur naturvårds-, fisk-, fritidsfiske-, och kulturminnesvårdssynpunkt som pekats ut inom arbetet med skydd och restaurering enligt miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Sveriges mest värdefulla land- och marina områden finns samlade i Skärgårdsutredningen 2000s huvudrapport. Det är en kunskapssammanställning av skärgårdarnas natur och naturvårdsvärden med bland annat kartor och listor över hotade arter.

Information:

Beskrivningar av miljöer och värden för värdefulla vatten finns att hämta på Naturvårdsverkets hemsida Värdefulla vatten (Värdefulla sjöar och vatten).

Kust- och skärgårdsområden i Sverige (Naturvårdsverket (2000).

Områdesskydd kap 7

Dessa områden är skyddade, utöver strandskyddet, exempelvis som naturreservat, nationalpark, biotopskyddsområde, kulturreservat, vattenskyddsområde, Natura 2000 område. Även om ett område har ett annat områdesskydd kan det vara relevant med utökat strandskydd. Exempelvis så omfattar naturreservatsföreskrifter ofta inte samma saker som ett strandskydd. Ett naturreservat som gränsar till en kuststräcka omfattar oftast inte vattnet, utan slutar på land. Ett annat exempel är att Natura 2000 områden ofta kan gälla vattendraget, men inte omgivande land.

Information:

Biotopskydd för vattenanknutna biotoper – Redovisning av ett regeringsuppdrag (Naturvårdsverket 2002)

Artdatabanken

Artdatabanken arbetar med kunskap om den biologiska mångfalden i Sverige. Bland annat med Rödlistan. Rödlistan, som innehåller de svenska listorna över hotade och missgynnade växter, svampar och djur, delas in i olika kategorier. De olika kategoriernas syfte är att ge en översiktlig och objektiv bild av arters status. Kategorierna utgör inte någon prioritetsordning för praktiska bevarandeinsatser.

Information:

Artdatabanken <http://www.artdata.slu.se/default.asp>

Rödlistan <http://www.artdata.slu.se/rodlista/default.asp>

Arportalen <http://www.artportalen.se/>

Vattenförvaltningen/vattenrådet/vattenmyndighet (VISS)

Här kan viktigt underlag när det gäller bedömning av värden i vatten finnas.

Information:

Vattendatabas: <http://www.viss.lst.se/>

Biotopkarteringsdatabas

Biotopkarteringsdatabas med resultat av biotopkartering enligt System Aqua finns hos länsstyrelsen i Jönköpings län. System Aqua är ett nationellt verktyg för att beskriva och bedöma naturvärden i sjöar och vattendrag. Syftet med System Aqua är att på ett enhetligt sätt kunna jämföra vattenobjekt, respektive avrinningsområden, med varandra samt att kunna göra jämförelser över tiden i ett och samma objekt. Ett av grundkoncepten i System Aqua är att värderingen ska kunna ske med olika grad av upplösning. Karakterisering och värdering av objekt (vattendrag, vattendragssträckor eller sjöar) med tillhörande avrinningsområde ger den högsta detaljeringsgraden. För att fullt ut värdera objekten med hänsyn till naturlighet och naturvärde krävs i regel biotopkartering och biologiska undersökningar.

Information:

Länsstyrelsen Jönköpings län. System aqua 2004 del 1 - Hierarkisk modell för karakterisering av sjöar och vattendrag (Meddelande 2004:24).

Naturvårdsverkets rapport 5157 presenterar metoden (Naturvårdsverket, 2001).

Biotopkartering - sjöstränder. Metodik för kartering av biotoper i och i anslutning till sjöstränder (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2000).

Naturvårdsverkets Miljödataportal

All metadata för Naturvårdsverkets naturinventering och GIS analyser kan laddas ner från Naturvårdsverkets Miljödataportal. Här finns t.ex. skikt över estuarier, värdefulla vatten, brygginventering, och kartering av strandtyper

Information:

Miljöportalen: <http://gpt.vic-metria.nu/GeoPortal/>

Rekryteringsområden för fisk

Fiskeriverket är datavärdar för inventeringsdata för fisk och kan ge information om t.ex. viktiga lek och uppväxtområden samt riksintresse för fiske.

SMHI

SMHI är datavärdar för all marina miljöövervakning och mycket av marina inventeringsdata som till exempel all marin vegetationskartering.

Information:

SMHI: <http://www.smhi.se/klimatdata/oceanografi/Marin-fysik-kemi-och-biologi/hamta-marinbiologiska-data-1.8602>

ÅGP-arter

Åtgärdsprogrammen innehåller kortfattad kunskapsöversikt och presentation av åtgärder som bör genomföras för att förbättra artens bevarandestatus i Sverige. Åtgärderna samordnas mellan olika intressenter, varigenom kunskapen om och förståelsen för arten eller biotopen ökar.

Information:

Åtgärdsprogram finns på Naturvårdsverkets hemsida

Landskapsanalyser

Kan identifiera värden som kan behöva ett utvidgat strandskydd för att säkerställas.

Våtmarksinventeringen (VMI)

Naturvårdsverket har med projektet regionala våtmarksinventeringar (VMI) verkat för att länsvisa inventeringar genomförs enligt en standardiserad metod i hela landet. Målsättningen är att skapa en kunskapsbank som ska kunna användas för bland annat miljöövervakning och naturresursräkenskap över landets våtmarker.

Information:

Våtmarksinventeringen– resultat från 25 års inventeringar (Naturvårdsverket 2009).

SNUS (Skyddsvärda statliga naturskogar och urskogsartade skogar)

Naturvårdsverket rapporterade i februari 2004 till regeringen uppdraget Skyddsvärda statliga skogar och urskogsartade skogar. Utredningen var ett regeringsuppdrag att bedöma vilka statliga skogsmarker som bör ges formellt skydd främst i form av naturreservat

Information:

Skyddsvärda statliga skogar: <http://www.naturvardsverket.se/sv/Arbete-med-naturvard/Skydd-och-skotsel-av-vardefull-natur/Skog/Skyddsvarda-statliga-skogar/>

TUVA (Jordbruksverkets ängs- och betesmarksinventering)

Ängs och betesmarksinventeringen beskriver ängs- och betesmarksrelaterade miljökvaliteter som naturtyper, flora-, fauna-, vatten-, och kulturvärden. På jordbruksverkets hemsida finns information om inventeringarna.

Information:

Ängs och betesmarksinventering Databas: <https://etjanst.sjv.se/tuva2/site/index.htm>.

Skogens pärlor

På skogens pärlor redovisas kända värdefulla skogsområden och kulturlämningar. Materialet aktualiseras fortlöpande, i takt med att situationen förändras. Här finns information om naturen förbättras. Här finns information om

Information:

Skogsstyrelsens hemsida.

Exempel på information - GIS-information om nyckelbiotoper

<http://www.svo.se/episerver4/templates/skogensparlor.aspx>

Länk till GIS-information om sumpskogsområden

<http://www.svo.se/episerver4/templates/skogensparlor.aspx>

Värden för kulturmiljön

Kulturmiljö är viktig för koppling till friluftsvärden och har dessutom ofta många besökare.

Riksintresse kulturmiljö

Ett bra underlag för det utvidgade strandskyddet är att ett område är utpekad som riksintresseområde för kulturmiljön

Inom områden av riksintresse för kulturmiljövården, miljöbalken 3 kap 6 §, kan det även finnas stora värden för friluftslivet till exempel upplevelsevärden som skulle kunna påverkas negativt av exploateringsföretag

I miljöbalkens 4 kap anges ett antal geografiskt avgränsade områden som riksintresse direkt i lagtexten. Dessa områden är i sin helhet av riksintresse på grund av de natur-, kultur- och värden för friluftslivet som finns där. För dessa områden gäller särskilda bestämmelser som går ut på att skydda områdena mot exploateringsföretag. Områden som är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken har ett stort fokus på helhetsvärdet.

Information:

I Naturvårdsverkets rapport 4037 finns områden för riksintressen beskrivna.. Handboken Riksintresse för naturvård och friluftsliv (Naturvårdsverkets 1992) går att ladda ner på Naturvårdsverkets hemsida. I Naturvårdsverkets rapport 3782 Riksintressen för naturvård och friluftsliv i kommunal översiktsplanering, finns vägledning kring detta (Naturvårdsverket 1990).

Den kommunala översiktsplanen

Den kommunala översiktsplanen är ett bra underlag och komplement till att bedöma ett områdes värde för kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister

Fornminnesregistret är ett nationellt register och det innehåller information om landets fornlämningar, fornfynd och övriga kulturhistoriska lämningar. Registret är ett viktigt kunskapsunderlag i samhällsplaneringen och i handläggningen av ärenden, som berör fornlämningar och kulturlämningar.

Information:

På riksantikvarieämbetets hemsida finns information angående fornminnesregistret (<http://www.raa.se/cms/extern/informationstorg/fornminnesinformation/fornminnesregistret.html>).

Metoder för inventering/planering

System Aqua.

(Se biotopkarteringsdatabas s. 41)

Friluftsvärden

Naturvårdsverkets rapport 5612 visar på hur regional friluftsplanning kan gå till. Den ger exempel på indelningskriterier för friluftsområden, ger förslag på en arbetsmetodik och visar på inledande tillämpningar från Uppsala län.

Information:

Regionala och kommunala friluftsplanning inledande metodstudie i Uppsala län. Naturvårdsverket (2006).

Upplevelsevärden i ABC-stråket (Regionplane- och trafikkontoret, Landstinget 2009).

Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar (Stockholms regionplane- och trafikkontor (2004).

Inventering av strandskyddet Enköpings kommun (Erik Sjödin (2010).

Besökarräkning

Det finns flera olika sätt att räkna besökare. (Se Besöksströmmar/tryck s. 39)

Planeringsverktyg

Metod för nyansering av strändernas skyddsvärden. (Meddelande 2005:45). Det finns flera rapporter som kan fungera som utgångsmaterial och inspiration till framtagande av förslag på metod utifrån strandskyddslagstiftningen.

12 Bilaga 2 - Förslag till beslutsmall

Beslut om utvidgning av strandskyddsområde i område/kommun/län.

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap. 14 § miljöbalken beslutar länsstyrelsen om att utvidga strandskyddsområdet/områden som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1. Området utökas med 100 meter strandskydd och får inom området 200 meter strandskydd. (I kartunderlaget kan både översiktlig karta samt detaljerad karta med fördel läggas in i beslutet)

Uppgifter om området

Namn (om möjligt), län, kommun, lägesbeskrivning, annat områdesskydd, med mera.

Syftet med att utöka ett strandskyddsområde

Strandskyddet ska ses ur ett långsiktigt perspektiv. En utökning sker då något av strandskyddets syften måste säkerställas.

Motiv

Vad är det som gjort att ett beslut om att utvidga strandskyddsområdet är fattat?
Vad är grunden för beslutet? Se vidare information under 7.3.

Sammanfattning av värden och underlag

Beskrivning av värden för växt och djurlivet för området.

Beskrivning av värden för friluftslivet för området.

Beskrivning av kulturella värden för området.

Hotbild

Framtidsutsikter

Intresseprövning enligt 7 kap § 26 miljöbalken har beaktats.

Ärendets beredning

Samråd

Delgivning

Kungörelse

Fastställelse av ordningsföreskrifter

Med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken har länsstyrelsen beslutat om att meddela föreskrifter för det utökade strandskyddsområdet. Se bilaga 2 (eller hänvisa till separat beslut).

Bilagor

Kartor

Ordningsföreskrifter
Hur man överklagar

Utvidgat strandskydd

En vägledning
till underlag och beslut

Den 1 juli 2009 ändrades strandskyddslagen. I och med förändringen av lagstiftningen vill regeringen att länsstyrelserna ser över besluten av utvidgade strandskyddsområden. I och med översynen skärps kravet för att få utvidga det område som omfattas av strandskydd (prop. 2008/09:119 sida 99). Efter den 31 december 2014 gäller utökat strandskydd endast om utvidgningen har beslutats med stöd av den nya bestämmelsen.

Vägledning vänder sig i första hand till länsstyrelserna. En vägledning är ett sätt att ge stöd och riktning till hur arbetet kan utföras. Den ska vägleda länsstyrelserna i arbetet med att se över det utvidgade strandskyddet, men är också användbar när det gäller nya beslut om utvidgat strandskydd.

En utvidgning får ske om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Besluten om att utvidga strandskyddsområden ska grundas på hänsyn till berörda områdens värden samt nuvarande och förväntade behov av tillgängliga strandområden.

